

Dood

- 1 Toen ik mijn klein geworden vader tilde
Uit het gras langs die verlaten weg van '66
Ben ik u toen geweest als heel de hitte
Van die juni in mijn gonzend bloed van 19?
- 5 Heb ik aan u geroken, u geproefd op oudejaarsavond
Toen het maal werd onderbroken door een roep
Van boven en het huis met al zijn kamers plots
Te klein werd voor de onvindbare slaap van moeder?
- 10 En heb ik u tweemaal een valse naam gegeven
Toen mijn zonen uit hun zogezegde niets
Tevoorschijn kwamen en mijn leven vulden
Zoals mooie dromen het hoofd van een gevangene?
- 15 Er gaat van u geen dag, geen nacht voorbij
Of mijn betraliede verschijning schuift haar schoulers
Onder uw gewicht van mij, uw zwaarte geef ik
Mijn gezicht, u moet ik worden, levensgroot,
Mijn dood, als ik u ben, vandaag, ben ik u kwijt
En kan ik voort, zingend, springend op mijn kist.

Uit: *Vertigo*, 1983

Ouders en kinderen, de dood aan tafel

Voelen kinderen zich verplicht om in de voetsporen van hun ouders te treden?
Wat betekent het om je ouders te verliezen?

Het gebeurde op een bloedhete dag in 1966 in het Limburgse Bree (Vlaanderen). Leonard Nolens was negentien. Hij zat te studeren en buiten ging de kermis tekeer. Toen kwam het bericht dat zijn vader omgekomen was bij een auto-ongeluk op een verlaten landweg in het buurdorp Gruitrode. Later bleek dat hij een hartaanval had gekregen en daardoor de macht over zijn stuur was verloren¹.

Zijn dominante vader is 'klein geworden'(1). Nolens beseft dat hij nooit echt met hem heeft gepraat. Er werd voornamelijk "zingend geconverseerd" in het gezin: iedereen zong en speelde piano in huis². Toch was zijn vader heel bepalend voor hem. Hij had dezelfde naam: *Leon*. De dichter gaf zijn eigen kinderen andere namen: Adriaan en David. Vandaar: 'En heb ik u tweemaal een valse naam gegeven' (9).

De 'verlaten weg van '66' (2), waar zijn vader de dood vond, staat voor de bruuske afrit uit Leonards leven en voor het tijds-klimaat. Het verwijst naar de bekende Amerikaanse snelweg route 66, onderwerp van een bekende songtekst in de jaren 60. De verwarring 'in het gonzend bloed van 19' (4) bracht de overgevoelige Leonard op de rand van een identiteitscrisis: 'Ben ik u toen geweest als heel de hitte/ Van die juni(...)?' (3-4). Met al zijn zintuigen wil hij zijn vader doorgronden (5), maar hij wordt opgeschrikt door het roepen van zijn moeder, slachtoffer van de 'onvindbare slaap'(8).

Nolens gaat zijn leven lang gebukt onder de dood van zijn vader. 'Er gaat van u geen dag, geen nacht voorbij/ Of mijn betraliede verschijning schuift haar schouders/ Onder uw gewicht van mij, (...)' (13-15). Nolens beschrijft hier een dubbelzinnige last. 'Uw' en 'van mij' lijken elkaar uit te sluiten, maar toch vallen ze samen in het stervende lichaam van het ik³.

In regels 16-18 staat: '(...) u moet ik worden, levensgroot,/Mijn dood, als ik u ben, vandaag, ben ik u kwijt'. De dichter spreekt nog steeds zijn vader aan, de man die hij wil worden en die hij ook zal worden als hij zelf dood is. Dat zou hem bevrijden; hij zou zelfs kunnen dansen op zijn eigen graf.

1 O. Blom (2004, 2 september). Ik had wel woorden maar geen taal. De Standaard der Letteren, p. 12.

2 O. Blom (2004, 2 september). Ik had wel woorden maar geen taal. De Standaard der Letteren, p. 12.

3 R. Debbaut e.a. (2004). Handleiding Markant Nederlands 5, Kapellen, p. 314.

Lessuggesties bij het gedicht 'Dood'

1. Tijds kader 1966 ICT-opdracht



Welke belangrijke gebeurtenissen vonden plaats in 1966?

Hoe oud waren jullie ouders en grootouders toen?

Naar welke muziek luisterden jongeren toen?

Zoek iets op over Route 66.

In de literatuur van de Amerikaanse auteur John Steinbeck komt deze weg voor. In welk boek was dat? Welke bekende popzangers zongen over Route 66? Welke song? Zoek de tekst op.

Welke jongerenculturen had je in de sixties?

Wat waren hun kenmerken: kleding, muziek, opvattingen.

'Drop out!' was toen een veelgehoorde slogan. Waaide deze ook over naar onze contreien?

Ga op zoek naar bekende films uit The Swinging Sixties.

Mis zeker de link met de muziek niet!
Vintage verzekerd!

2. Het feest van de dood ICT- of lectuuropdracht



Zoek iets op over de dodencultus en -verering in Mexico.

In Mexico vieren jong en oud het feest van de dood. De laatste regels van het gedicht 'Dood' zouden hier mooi bij aansluiten. (Wikipedia)

Maak gebruik van de volgende kernwoorden: Posada, la Catrina, levendige kleuren, altaren, drank en lekkernijen, calaveras of doodskoppen.

Bronnen

- O. Blom (2004, 2 september). Ik had wel woorden maar geen taal. *De Standaard der Letteren*, 12.
- R. Debbaut e.a. (2004). *Handleiding Markant Nederlands 5*. Kapellen: Pelckmans.
- L. Nolens (2012). *Manieren van leven, gedichten 1975-2011*. Amsterdam-Antwerpen: Querido.
- L. Nolens (2009). *Dagboek van een dichter 1979-2007*. Amsterdam-Antwerpen: Querido.
- L. Nolens (1998). *Een lastig portret*. Amsterdam-Antwerpen: Querido.